

ПРЕЦЕДЕНТНЕ ІМ'Я STEVE JOBS В АМЕРИКАНСЬКОМУ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Карпова Катерина Сергіївна,

канд. філол. наук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті представлено результати дослідження мовних особливостей диференційних ознак прецедентного імені STEVE JOBS як невід'ємного складника американської культури. Дослідження проведено на матеріалі некрологів, представлених у впливових американських та британських виданнях.

Ключові слова: лінгвокультура, американська нація, прецедентний феномен, прецедентне ім'я, диференційні ознаки прецедентного імені.

Однією з нагальних проблем сучасної етнолінгвістики та лінгвокультурології є необхідність обґрунтування наукового статусу такого поняття як "прецедентний феномен". Певна кількість праць вчених-гуманітаристів, серед яких Д. Б. Гудков [Гудков 2000], Ю. М. Караулов [Караулов 1987], В. В. Красних [Красных 2002; 2003], І. В. Лесик [Лесик 2011], О. Г. Михайлова [Михайлова 2009, 2011], Г. Г. Слишкін [Слышкин 2000] та інші, сфокусована на детальному аналізі прецедентних феноменів, що проводиться на матеріалі різних мов. Відповідно до загальноприйнятого визначення, прецедентний феномен є складником концептосфери етносу, з яким добре обізнані представники певної етнічної групи. Окрім того, він відіграє роль невід'ємного компонента колективних знань як усієї лінгвокультурної спільноти, так і істотного елемента культурної грамотності окремої мовної особистості. Зважаючи на наявні в лінгвістиці підходи до дослідження прецедентних феноменів, важливим видається подальший розгляд та деталізація їхньої природи. Спираючись на трактування, запропоноване В.В. Красних, основними типами прецедентних феноменів є:

1) прецедентне ім'я – індивідуальне ім'я відомої людини, персонажа твору, артефакту, тобто ім'я, пов'язане з широко відомим текстом або із прецедентною ситуацією;

2) прецедентна ситуація – вагома подія, яка реально відбувалася в житті етносу. Її ознакою може виступати прецедентне ім'я, прецедентне висловлювання або прецедентний феномен;

3) прецедентний текст – відомий твір, актуалізований в інших текстах, апеляція до якого відбувається за допомогою механізмів інтертекстуальності;

4) прецедентне висловлювання – продукт мовномисленнєвої діяльності, що є завершеною і самостійною лінгвістичною одиницею. Саме прецедентне висловлювання належить до когнітивної бази мовців, оскільки воно неодноразово відтворюється в їх мовленні [Красных 2002, 47–48].

Дослідження взаємозв'язків та взаємозалежностей у межах діад "лінгвістика – культурологія" та "лінгвістика – етнологія", а також вихід на передній план антропоцентричної парадигми на сучасному етапі розвитку науки про мову зумовили актуальність пропонованої статті. У фокус уваги потрапило поняття "прецедентне ім'я", яке виступило об'єктом лінгвістичного дослідження. Слід пам'ятати, що прецедентне ім'я представляє собою свого роду складний знак, при вживанні якого ві-

дбується апеляція до набору диференційних ознак [Красных 2003, 198]. Відтак, основою прецедентного імені є ядро, що складається з його диференційних ознак, а периферією – атрибути. Сукупність певних диференційних ознак та атрибутів прецедентного імені можуть містити характеристику предмета за зовнішністю, рисами характеру або актуалізуватися через прецедентну ситуацію [Красных 2003, 199]. Отже, **предметом** аналізу в статті стали диференційні ознаки прецедентного імені STEVE JOBS як одного з ключових символів американської нації. **Метою** даної публікації є встановлення та дослідження мовних засобів вираження диференційних ознак вищезгаданого прецедентного імені. **Наукова новизна** визначається необхідністю ґрунтовного та всебічного вивчення культурологічного компонента комунікації та створення вербальних портретів окремих мовних особистостей – провідників епохи, до яких належить і Стівен Пол Джобс.

Звичайний американський хлопчина Стівен Пол Джобс заснував власну ІТ-корпорацію з ексцентричною назвою Apple наприкінці 70-х років минулого століття спільно зі своїм другом Стівом Возняком. У процесі поступового розвитку та наروшення капіталів Джобс брав участь у розробці всіх гаджетів, які зробили ім'я компанії. Проте, у 1985 році під тиском ради директорів він був змушений залишити Apple, щоб повернутися лише через дванадцять років і врятувати своє дітище від неминучого банкрутства. Слід наголосити на тому, що сьогодні Стів Джобс є безсумнівним еталоном для американців, що уособлює певний набір рис характеру. Як всесвітньовідомий менеджер, винахідник, самобутня та харизматична людина, Джобс є гідним прикладом для багатьох знаних та пересічних американців, які прагнуть досягнути вершин. Після трагічної смерті особистість Стіва Джобса стала настільки популярною, що його ім'я увійшло в лексичний склад англійської мови та стало використовуватися у процесах деривації та словотворення: *Stevian, on becoming Stevian* [Elliot, Simon 2011], *Stevenote, Stevenote Address* [<http://en.wikipedia.org/wiki/Stevenote>], *to Steve Jobs* зі значенням "*to stare intently at someone with your hands folded in front of your body until they do what you want*" [<http://www.urbandictionary.com/define.php?term=steve%20jobs&page=2>].

Карколомне кар'єрне зростання Джобса може навчити мислити творчо, випереджати свій час, самоорганізовуватися, цілковито віддаватися улюбленій справі. Неординарність особистості Стівена Пола Джобса підтверджено наступним прикладом: "*Jobs was a quintessential Silicon Valley hero, following on from HP's Bill Hewlett and David Packard and preceding Google's Larry Page and Sergey Brin. He built one of the world's richest and most successful corporations against all the odds, using his own taste, talents and willpower. He was, of course, in the right place at the right time – the start of the personal computer industry – and he was well placed to catch the wave as analogue industries changed from vinyl, tapes, film, paper and other physical formats to digital ones. But Jobs was unique in his ability to ride that wave, and shape it in ways that no rival could emulate*" [<http://www.guardian.co.uk/technology/2011/oct/06/steve-jobs-obituary>]. Як видно з вищезазначеного прикладу, особа Стівена лише після його смерті піддалася героїзації, що засвідчено у метафоричній номінації *Silicon Valley hero*. Міфологізація образу Джобса віддзеркалена за допомогою теоніму *high-priest* та ме-

тонімічного виразу *Jobs – the brains behind Apple* у наступному прикладі: "*Jobs was not just the brains behind Apple, he was high-priest of the 'Mac' religion*" [<http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/technology-obituaries/8810037/Steve-Jobs-obituary.html>]. Яскравим підтвердженням того, що для його фанатів Стівен Джобс прирівнюється до Спасителя може слугувати метафоричне порівняння *likened by Apple fanatics to the life of Christ*. Окрім того, Джобс є втіленням споконвічної ідеї американців – Американської Мрії, підтвердження чого знаходимо у наведеному нижче прикладі: "*The Jobs story – humble birth, rise and fall, miraculous comeback – was even likened by Apple fanatics to the life of Christ. For the less blasphemously-inclined it proved that the American Dream is alive and well*" [<http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/technology-obituaries/8810037/Steve-Jobs-obituary.html>].

Експлікація диференційних ознак прецедентного імені STEVE JOBS представлена у нашому дослідженні завдяки аналізу рис характеру "героя Силіконової Долини", які представляють найбільший інтерес. Отже, основними рисами його характеру є наступні:

1. Стів почувався впевнено та затишно лише поряд з людьми, які не ставили під сумнів його авторитет [Янг, Саймон 102], що вказує на безумовний авторитаризм останнього. Переконливим доказом того, що Джобс був адептом автократичного стилю може слугувати цитата з його некрологу: "*Mr. Jobs was an autocratic manager with a fierce temper. But his egomania was largely justified. He eschewed market researchers and focus groups, preferring to trust his own instincts when evaluating potential new products*" [<http://www.economist.com/blogs/babbage/2011/10/obituary>].

2. Стиль управління Джобса можна назвати "чудернацьким терором", що відображено у наступному прикладі: "*He was described as a control freak and was known to have rejected hundreds of ideas in the quest for his idea of perfection*" [<http://www.guardian.co.uk/technology/2011/oct/06/steve-jobs-obituary>]. Прагнення до самовдосконалення підкреслюється словосполученням *his idea of perfection*, у якому смислове навантаження несе у собі присвійний займенник *his*. Ще одним свідченням схильності до диктатури у процесі керування компанією може бути такий приклад: "*Jobs could be regarded as a benign dictator. His customers loved him for it, but he was a dictator nonetheless*" [<http://www.guardian.co.uk/technology/2011/oct/06/steve-jobs-obituary>].

3. Стівен відрізнявся бездоганною здатністю поєднувати здавалося б непоєднувані речі, застосовуючи творчий підхід у сфері високих технологій [Янг, Саймон 129], на користь чого може свідчити незмінний слоган корпорації Apple "*Think Different*". У березні 2011 в одній зі своїх промов, під час якої Джобс ознайомлює людство з новим iPad 2, він вдається до низки персоніфікацій, які вказують на вдале поєднання хай-тек розробки та креативного задуму (*technology married with liberal arts, married with humanities*): "*Technology alone is not enough,*" – said Mr. Jobs at the end of his speech introducing the iPad 2, in March 2011. "*It's technology married with liberal arts, married with humanities, that yields the results that make our hearts sing*" [<http://www.economist.com/blogs/babbage/2011/10/obituary>].

4. Протягом всього життя Стівен діяв рішуче та зухвало. У багатьох випадках він ризикував, роблячи те, на що не наважилися б інші, за що часто отримував "ля-

паси долі" [Янг, Саймон 157]. Навіть вибір імені для його дітища демонструє неординарність натури Джобса: *"Apple's very name reflected his unconventionality. In an era when engineers and hobbyists tended to describe their machines with model numbers, he chose the name of a fruit, supposedly because of his dietary habits at the time"* [http://www.nytimes.com/2011/10/06/business/steve-jobs-of-apple-dies-at-56.html?pagewanted=all&_r=0].

5. Стів Джобс мав неперевершену силу переконання, за що отримав прізвисько "місіонер ери цифрових технологій" [Янг, Саймон 240]. Виразним уособленням вищезгаданої думки є той факт, що вокабулар сучасної англійської мови розширився за рахунок метафоричних номінацій, які вживаються саме для позначення Стівена Джобса: *product czar* [Elliot, Simon 2011], *magician* [<http://www.economist.com/node/21531529>], *father of the digital revolution, technological whiz* [http://en.wikipedia.org/wiki/Steve_Jobs] тощо.

6. Стівен Пол Джобс був свого роду провидцем, втілюючи низку людських та підприємницьких якостей, які дозволили йому змінити реальність та залишити свій помітний слід в історії: *"... in the end he changed reality, channelling the magic of computing into products that reshaped music, telecoms and media. The man who said in his youth that he wanted to "put a ding in the universe" did just that"* [<http://www.economist.com/blogs/babbage/2011/10/obituary>].

Стівен Пол Джобс пішов з життя протиночі 5 жовтня 2011 року після довготривалої боротьби з раком підшлункової залози. Однак, ця втрата приголомшила не лише компанію Apple, але й увесь світ. Ця сумна подія стала поштовхом для величезного розголосу у пресі та появи некрологів зі словами подяки майже у всіх відомих виданнях. Яскравим прикладом реакції на смерть ІТ-новатора є запис пересічного користувача Твіттера: *"R.I.P. Steve Jobs. You touched an ugly world of technology and made it beautiful"* [http://www.nytimes.com/2011/10/06/business/steve-jobs-of-apple-dies-at-56.html?pagewanted=all&_r=0]. У вищезазначеному прикладі автор вдається до стилістичного прийому антитези (*ugly VS beautiful world*), мета якої полягає у зіставленні протилежних образів для підсилення ефекту висловлювання.

Секрет успіху Стівена Пола Джобса полягає у дотриманні наступного принципу: "робити добре", або не робити зовсім. Цей принцип охоплює всі аспекти майбутнього продукту: від упаковки та інженерної краси нутрощів, до цілісності технічної концепції, візуальної досконалості інтерфейсу та багатьох інших речей. На них дуже просто заощаджувати, але якість готового продукту і лояльність клієнтів випливають з кожної такою поступкою. Нарешті, принцип абсолютної неприпустимості запуску "сирих продуктів" є власним ноу-хау Стіва Джобса. В електронній індустрії прогресує небезпечна хвороба, ім'я якій економія на дослідженнях та перспективних розробках [Алефіренко 2011].

Очевидним є той факт, що протягом тривалого часу Стівен Пол Джобс залишався незмінним обличчям прогресу, слугував зразком для шанувальників та не дозволяв розслабитися конкурентам. З його кінчиною, індустрія високих технологій втратила ключову фігуру й повинна тепер опанувати принципи, запроваджені Джобсом, не лише з поваги до спадщини видатного провидця, а й для страхівки від можливих темних часів без лідера.

В статье представлены результаты исследования языковых особенностей дифференциальных признаков прецедентного имени STEVE JOBS как неотъемлемой составляющей американской культуры. Исследование проведено на материале некрологов, представленных во влиятельных американских и британских изданиях.

Ключевые слова: лингвокультура, американская нация, прецедентный феномен, прецедентное имя, дифференциальные признаки прецедентного имени.

The article reveals the results of investigation of language peculiarities of precedential name STEVE JOBS as an integral component of American culture. The research has been carried out on the material of obituaries taken from British and American quality press.

Key words: linguoculture, American nation, precedential phenomenon, precedential name, differential features of precedential name.

Література:

1. *Алефіренко Є.* Той, хто підганяв час [Електронний ресурс] / Є. Алефіренко. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/toy_ho_pidganyav_chas_pomer_stiv_dzhobs_zasnovnik_apple_lyudina_yaka_vmila_zrobiti_ideyu_realn.html.
2. *Гудков Д. Б.* Межкультурная коммуникация: проблемы обучения / Дмитрий Борисович Гудков. – М. : Из-во МГУ, 2000. – 118 с.
3. *Караулов Ю. Н.* Русский язык и языковая личность / Юрий Николаевич Караулов. – М. : Наука, 1987. – 263 с.
4. *Красных В. В.* Этнопсихолінгвістика і лінгвокультуро́логія / Виктория Владимировна Красных. – М. : Гнозис, 2002. – 284 с.
5. *Красных В. В.* "Свой" среди "чужих": миф или реальность? / Виктория Владимировна Красных. – М. : Гнозис, 2003. – 375 с.
6. *Лесик І. В.* Роль прецедентних феноменів у породженні й сприйнятті іронії / Ірина Валеріївна Лесик // Наук. вісн. Волинського нац. ун-ту ім. Л. Українки. Когнітивна лінгвістика. – 2011. – Вип. 3. – Ч. 1. – С. 108–112.
7. *Михайлова О. Г.* Прецедентні висловлювання як макроконтест для античних міфотеонімів / Ольга Григорівна Михайлова // Studia Linguistica. – 2009. – Вип. 2. – С. 257–263.
8. *Михайлова О. Г.* Прецедентні імена з античних міфів в ономастичному просторі роману Ліни Костенко "Записки українського самашедшого" / Ольга Григорівна Михайлова // Studia Linguistica. – 2011. – Вип. 5. – С. 154–159.
9. *Слышкин Г. Г.* Лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе / Геннадий Геннадиевич Слышкин. – М. : Academia, 2000. – 141 с.
10. *Янг Джеффри С.* iКона: Стив Джобс / Дж. С. Янг, В. Л. Саймон. – М. : Эксмо, 2007. – 277с.
11. *Elliot Jay.* The Steve Jobs Way: iLeadership for a new generation / Jay Elliot, W. L. Simon. – N. Y. : Vanguard Press, 2011. – 32 p.
12. The magician [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economist.com/node/21531529>.
13. Obituary. Steve Jobs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economist.com/blogs/babbage/2011/10/obituary>.
14. Steve Jobs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/Steve_Jobs.
15. Stevenote [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://en.wikipedia.org/wiki/Stevenote>.
16. Steve Jobs obituary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.guardian.co.uk/technology/2011/oct/06/steve-jobs-obituary>
17. Apple's Visionary Redefined Digital Age [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nytimes.com/2011/10/06/business/steve-jobs-of-apple-dies-at-56.html?pagewanted=all&_r=0.
18. Steve Jobs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/technology-obituaries/8810037/Steve-Jobs-obituary.html>.
19. <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=steve%20jobs&page=2>.